

บทที่ 8

กระบวนการร่วมมือของชุมชนบ้านถวายในการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตร “เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย”

การร่วมมือของชุมชนในโครงการวิจัยเรื่อง“การวิจัยแบบร่วมมือที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร:กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวายจังหวัดเชียงใหม่”ครั้งนี้ให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมมือกันของผู้ให้ความร่วมมือในการวิจัยอย่างเท่าเทียมกันเพื่อมุ่งไปที่ผลสุดท้ายของการร่วมมือกันคือการได้มาซึ่งหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่

การร่วมมือของชาวบ้านแบบชุมชนร่วมมือในโครงการวิจัยฉบับนี้เป็น 1) การร่วมมือระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัยในการหาข้อมูลที่เป็นความรู้หรือประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับตนเองและท้องถิ่นและ 2) การร่วมมือระหว่างชาวบ้านและผู้วิจัยในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กระบวนการชุมชนร่วมมือ สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 เป็นระยะของการร่วมมือของชุมชนบ้านถวายในการศึกษาร่วมมือกับผู้วิจัยเพื่อหาลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจไม้แกะสลักของหมู่บ้านถวาย (อยู่ในขั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความรู้เศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นที่จำเป็นต่อผู้เรียน ของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย)

ระยะที่ 2 เป็นระยะของการร่วมมือของชุมชนบ้านถวายกับผู้วิจัยในการพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตร (อยู่ในขั้นที่ 3 การตรวจสอบเนื้อหาโดยชาวบ้านของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย)

ระยะที่ 3 เป็นระยะของการร่วมมือของชุมชนบ้านถวายในการรับหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผลในโรงเรียน (อยู่ในขั้นที่ 7 ของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย)

ในแต่ละระยะของการร่วมมือกันกับผู้วิจัยพบว่ามีลักษณะของการร่วมมือกันใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการและการร่วมมืออย่างเป็นทางการ การร่วมมืออย่างเป็นทางการในที่นี้หมายถึงการร่วมมือระหว่างชาวบ้านถวายกับผู้วิจัยหรือการร่วมมือของกลุ่มชาวบ้านด้วยกัน

ในลักษณะที่มีการตกลงกันในเรื่อง วันเวลาและสถานที่ รวมทั้งบทบาทของผู้เข้าร่วมไว้ล่วงหน้า สำหรับการร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการจะมีลักษณะที่ตรงกันข้ามคือไม่มีการกำหนดการล่วงหน้า สำหรับการร่วมมืออย่างเป็นทางการที่พบในการวิจัยครั้งนี้มีทั้งสิ้น 4 ครั้ง ดังนี้ ครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 อยู่ในระยะที่ 1 ส่วนครั้งที่ 3 อยู่ในระยะที่ 2 และครั้งที่ 4 อยู่ในระยะที่ 3 ของความร่วมมือตามที่นำเสนอไว้ข้างต้น

สำหรับรายละเอียดที่เกี่ยวข้องในแต่ละระยะมีดังนี้

ระยะที่ 1 การร่วมมือในการศึกษาลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจไม้แกะสลักของหมู่บ้านถวาย (อยู่ในชั้นที่ 1 การวิเคราะห์ความรู้เศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นที่จำเป็นต่อผู้เรียนของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย)

การศึกษาลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจไม้แกะสลักหมู่บ้านถวาย เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเนื้อหาความรู้หรือสาระการเรียนรู้ของหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนในการสะท้อนสภาพปัจจุบันและปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน เพื่อนำมากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนต่อไป ผู้วิจัยใช้เวลาในช่วงนี้ทั้งสิ้นประมาณ 7 เดือน เริ่มตั้งแต่ เดือนตุลาคม 2545 จนถึง เดือนพฤษภาคม 2546

การร่วมมือของชุมชนในระยะที่ 1 นี้เป็นช่วงที่ผู้วิจัยเริ่มเข้าไปทำงานในพื้นที่ ในช่วงแรกของโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นฉบับนี้ ซึ่งเป็นช่วงที่ผู้วิจัยทำการศึกษาในเขตพื้นที่วิจัย การร่วมมือของชุมชนที่พบจึงมักจะเป็นการร่วมมือของชาวบ้านกับผู้วิจัยในระยะที่ 1 มีลักษณะดังนี้คือ

1. การร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการของชุมชน

การร่วมมือในการศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพความจริงที่เป็นวิถีชีวิตท้องถิ่น ในช่วงแรกนี้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านถวายโดยทั่วไป ชาวบ้านถวายเป็นผู้มีอัธยาศัยดีตามวัฒนธรรมชนบทภาคเหนือของประเทศไทย ดังนั้นการได้รับร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการในการดำเนินการตามโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นในระยะแรกจึงไม่ใช่เรื่องที่ยาก การร่วมมือสามารถมองเห็นได้นับตั้งแต่วันแรกที่เข้าไปในหมู่บ้าน การแสดงการต้อนรับ ด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม การพาไปหาบ้านเช่า รวมถึง การฝากฝังผู้วิจัยกับผู้อื่นของผู้ชุมชน กล่าวได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการร่วมมืออย่างไม่เป็น

ทางการที่น่าประทับใจ การให้ความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการของชาวบ้านกลายเป็นไปเพื่อผลของการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัยมากกว่ามุ่งไปที่ผลอย่างอื่น สำหรับลักษณะของความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการที่พบในสนามวิจัย ได้แก่

1) *การยิ้มแย้มทักทายในที่สาธารณะ* การได้พำนักอยู่ในหมู่บ้านถาวรนานติดต่อกันในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลในหมู่บ้าน ได้มีโอกาสพบปะกับชาวบ้านบ่อยครั้ง ทำให้ชาวบ้านรู้สึกคุ้นเคยกับผู้วิจัย ชาวบ้านมักจะทักทายเมื่อเดินสวนกันในหมู่บ้าน การทักทายจึงน่าจะเป็นสัญญาณที่บอกว่า "ยินดีร่วมมือช่วยเหลือ" บางคนแนะนำผู้วิจัยให้กับเพื่อนหรือญาติของตนว่าผู้วิจัยเป็นนักศึกษาปริญญาเอกที่จุฬาฯ มาทำวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับคำว่า "วิจัย" ของผู้วิจัยมีแค่นั้น ผู้วิจัยไม่แน่ใจ แต่ที่หมู่บ้านถาวรจะมีนักศึกษาและนักวิชาการจากหลายสถาบันทั้งไทยและเทศเข้ามาทำงานวิจัยเป็นประจำสม่ำเสมอทุกปี บางรายเข้ามาพำนักอยู่ในหมู่บ้านถาวรนานติดต่อกันเป็นปีตัวอย่างเช่นนักศึกษาหญิงชาวเกาหลี มาพำนักอยู่ในหมู่บ้านถาวรเป็นเวลา 1 ปีเต็มในช่วงปี 2543 เพื่อทำวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกของตน

2) *การอาสาพาไปหาแหล่งข้อมูล* ชาวบ้านถาวรเป็นผู้มีอัธยาศัยดีดังที่กล่าวมาแล้ว เมื่อรู้ว่ามาทำวิจัยเพื่อการศึกษาปริญญาเอกด้วยการพัฒนาหลักสูตรให้กับโรงเรียนในท้องถิ่น จึงมักจะนำเสนอชื่อญาติหรือบุคคลที่ตนเองรู้จักและคิดว่าน่าสนใจในท้องถิ่นให้กับผู้วิจัย ซึ่งบางคนก็เป็นผู้ที่ผู้วิจัยสนใจจริง แล้วจะอาสาพาผู้วิจัยซ้อนท้ายรถมอเตอร์ไซด์ไปบ้านผู้นั้นให้ เพื่อทำการสัมภาษณ์ มีหลายรายที่พาซ้อนท้ายรถมอเตอร์ไซด์หรือนั่งรถปิ๊กอัพของตนไปหาผู้ให้สัมภาษณ์ และนั่งฟังอยู่ระหว่างการสัมภาษณ์เป็นเวลานานนับชั่วโมงจนสัมภาษณ์เสร็จ และรับกลับมาส่งบ้าน ทั้งที่ตนเองยังทำงานค้างอยู่ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความเอื้อเฟื้อของชาวบ้านเองประกอบกับความต้องการที่จะเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการทำความเข้าใจกับงานที่ผู้วิจัยกำลังปฏิบัติอยู่

3) *การให้ความร่วมมือในการพูดคุยและซักถาม* แม้ว่าจะอยู่ในระหว่างเข้าร่วมกิจกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ได้แก่งานทอดผ้าป่า งานศพ ทำบุญต่างๆ งานขึ้นบ้านใหม่ รวมถึงงานต่าง ๆ หรือระหว่างที่เดินทางไปมาภายในหมู่บ้าน เมื่อมีโอกาสจะมีการซักถามพูดคุยในลักษณะของการชวนคุยหรือสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการในหัวข้อที่สนใจตามประสบการณ์ของชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ซึ่งจะได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีทุกครั้ง อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่าบางรายเมื่อ

คุยกันจะเล่าเรื่องราวให้ฟังหลายเรื่องอย่างเป็นกันเอง แต่ครั้งเมื่อขอให้มาร่วมทำกิจกรรมประชุมกลุ่มอย่างเป็นทางการ จะรีบตอบปฏิเสธที่จะเข้าร่วม พร้อมกับเหตุผลต่างๆ ตัวอย่างของเหตุผลหนึ่งที่ได้รับคือ “ คนที่นี้เวลารวมกลุ่มกันมักไม่พูดความจริง คุยกันอย่างนี้ดีกว่าจะมาถามก็เที่ยวเรากียินดีสามารถคุยไปทำงานไปได้ (บันทึกภาคสนาม: 31 ต.ค. 2545) น่าจะเป็นเพราะเกรงว่าจะกลายเป็นภาระที่จะต้องในการร่วมมือกับผู้วิจัยในภายหลัง หากรับปากว่าจะเข้าร่วมงานกับผู้วิจัย

4) *การให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์* เป็นการให้ความร่วมมือในระดับที่มีการร่วมกิจกรรมและใช้เวลาประมาณหนึ่งชั่วโมงครึ่งถึงสองชั่วโมง ในรายที่มีการสัมภาษณ์เดี่ยวส่วนใหญ่เมื่อไปขอนัดล่วงหน้า ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือสัมภาษณ์กันเลยในวันนั้น แม้ว่าในบางรายมีงานเร่งอยู่ตรงหน้า เป็นต้นว่ามีกำหนดต้องส่งงานตามใบคำสั่งซื้อให้ทันภายใน 1-2 วัน แต่งานยังทำงานค้างอยู่ บางรายแต่งตัวเสร็จแล้วกำลังจะขับรถออกไปธุระนอกบ้าน หรือบางรายกำลังร่วมอยู่ในงานกินเลี้ยงแต่งงานลูกเพื่อนบ้าน หรือบางรายมีลูกค้ำมาติดต่อด่วนในระหว่างการสัมภาษณ์ที่หน้าร้านหรือทางโทรศัพท์ก็ยังให้ความร่วมมือพูดคุยด้วยเป็นอย่างดีเสมอต้นเสมอปลาย การพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างการสัมภาษณ์สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงร่วมกันได้มากยิ่งขึ้น

การร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการในการศึกษาลักษณะเฉพาะทางเศรษฐกิจของงานไม้แกะสลักบ้านถวายนี้ สามารถพบในกลุ่มชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลบ้านถวายทั้งเก้าคน ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการ คือ ความคุ้นหน้าทีที่ชาวบ้านมีกับผู้วิจัย การได้เห็นหน้าเห็นตากันบ่อยครั้งในหมู่บ้าน ความร่วมมือที่ได้รับจะง่ายขึ้น และขยายวงกว้างไปออกไปเอง ดังนั้นการเข้าไปพำนักอยู่ในหมู่บ้านถวายเป็นเวลาติดต่อกันในช่วงเวลาหนึ่ง จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ได้พูดคุยทักทายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพไม้แกะสลักของชาวบ้าน การได้มีโอกาสร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านมองเห็นความสนใจของผู้วิจัยกับวิถีชีวิตของตน อาจกล่าวได้ว่าชาวบ้านรู้สึกถึง “ความรู้สึกร่วมในชุมชน” (a sense of community) ของผู้วิจัยที่มีกับชาวบ้าน การได้แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ต่างๆ ทำให้ชาวบ้านไว้วางใจและเต็มใจที่จะเปิดเผยเรื่องต่างๆ ให้ฟัง อาทิเช่น การโยกย้ายของเจ้าของที่ดินบ้านถวายเพื่อขายให้กับคนนอกที่ให้ราคาที่ดินสูงลิ่ว หรือ แม้บางเรื่องที่ชาวบ้านบางคนบอกว่าเป็นเรื่องน่าอับอายที่จะเล่าให้ผู้อื่นฟัง อย่าง เช่นในกรณีที่เสียรู้ผู้อื่นเป็นเหตุให้ต้องสูญเสียทรัพย์สิน เป็นต้น ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากมองเห็นว่าผู้วิจัยและชาวบ้านเองมีจุดหมายปลายทางเดียวกันคือความต้องการที่สร้างหลักสูตรเพื่อจะปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน

2. การร่วมมืออย่างเป็นทางการในกลุ่มของชุมชน

การประชุมกลุ่มเพื่อศึกษาลักษณะเฉพาะของหมู่บ้านถวายในระยะที่ 1 นี้ จัดขึ้นสองครั้ง เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ความร่วมมือชาวบ้านถวายซึ่งประกอบอาชีพทำงานไม้แกะสลักทั้งเก้าคนได้ร่วมแลกเปลี่ยนมุมมองและประสบการณ์ของตนอย่างเป็นทางการในลักษณะกลุ่ม หลังจากที่มีการซักถามพูดคุยในลักษณะของการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกับผู้วิจัยมาแล้ว

การร่วมมือกันอย่างเป็นทางการในลักษณะการประชุมมี 2 ครั้ง ดังนี้

การประชุมครั้งที่ 1 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2545 เวลา 14.00 - 16.55 น. จัดขึ้นที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านถวาย ในการจัดประชุมครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้าคนได้มีโอกาสเข้ามาพบกันอย่างเป็นทางการและร่วมแสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนมุมมองและความคิดเห็นรวมทั้งประสบการณ์ของตนกับกลุ่มผู้ประกอบอาชีพไม้แกะสลักด้วยกัน โดยผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามมาให้

การประชุมจัดขึ้นที่บริเวณที่อ่านหนังสือพิมพ์ของหมู่บ้านด้วยเหตุผลว่าเป็นสถานที่ตั้งอยู่ใกล้กับร้านค้าที่ผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้าคนได้อยู่ สามารถเดินไปได้ จึงสะดวกที่จะมาเข้าร่วมประชุม เมื่อถึงเวลานัดผู้ร่วมประชุมต่างทยอยเดินมาที่บริเวณที่อ่านหนังสือพิมพ์ที่จัดไว้แล้วอย่างเป็นทางการ เบียด มีโต๊ะตั้งตรงกลาง และมีเก้าอี้วางเรียงอยู่อย่างเป็นระเบียบ เครื่องเสียงและเทปบันทึกเสียงถูกจัดไว้เรียบร้อยแล้ว มีผู้ร่วมประชุมคนหนึ่งนำน้ำเย็นมาเลี้ยงต้อนรับในระหว่างที่กำลังรอผู้ร่วมประชุมคนอื่นอยู่ ผู้ที่มาก่อนได้ทักทายพูดคุยกันเอง ทักทายผู้วิจัยด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้ม เนื่องจากเคยสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการกันมาแล้ว หลายคนคุ้นเคยหน้ากัน นอกจากนี้ผู้ช่วยผู้วิจัยซึ่งเป็นครูที่โรงเรียนบ้านต้นแก้ว โรงเรียนประจำท้องถิ่นบ้านถวาย ซึ่งขออาสาช่วยผู้วิจัยในการประชุมครั้งนี้ เป็นผู้และผู้ร่วมประชุมทุกคนรู้จักดีอยู่แล้ว เนื่องจากเคยได้ทำงานร่วมกับชาวบ้านในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นฉบับแรกซึ่งอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้วิจัยเป็นเจ้าของโครงการวิจัย เมื่อห้าปีก่อน จึงมีการพูดทักทายเป็นภาษาท้องถิ่น ช่วยสร้างบรรยากาศให้เป็นกันเองยิ่งขึ้น ผู้ร่วมประชุมหลายคนยังไม่ทราบวัตถุประสงค์ของการมาประชุมว่าจะมาทำอะไรกันในวันนี้ ถามกันเองบ้าง ถามผู้ช่วยผู้วิจัยบ้าง และถามผู้วิจัยเองบ้าง รู้แต่ว่าจะมีการประชุม ผู้นำชาวบ้านตามให้มาร่วมประชุม

เมื่อถึงเวลาประชุม ผู้วิจัยเริ่มตั้งแต่การแนะนำตัวเองอย่างเป็นทางการว่ามาทำวิจัยเกี่ยวกับโครงการวิจัยเพื่อการสร้างหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ให้กับเด็กในโรงเรียน เศรษฐศาสตร์เป็นคำยากต้องแปลให้ฟังอีกครั้งว่าในที่นี้เป็นเรื่องเกี่ยวกับกับการทำมาหากินเกี่ยวกับการทำงานไม้แกะสลักของเรา สิ่งที่ได้จากการคุยกันจะนำมาสร้างหลักสูตรสำหรับนำไปใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตของหมู่บ้านถวายที่สอดคล้องกับเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่ จากนั้นได้บอกถึงวัตถุประสงค์ของการประชุมครั้งนี้ว่าให้มาร่วมพูดคุยเล่าและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลัก เพื่อจะได้นำสิ่งที่ได้จากการคุยวันนี้ไปใช้ในงานวิจัยเพื่อสร้างหลักสูตรให้ลูกหลานได้เรียนกันในโรงเรียน ผู้ร่วมประชุมหลายคนเคยบางคนได้ยินคำว่า“หลักสูตร” มาแล้วเนื่องจากเคยมีส่วนร่วมในการสร้าง “หลักสูตรมัคคุเทศก์น้อยงานไม้แกะสลักและงานไม้” ซึ่งเป็นโครงการวิจัยของอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้วิจัยได้ทำไว้และใช้ในโรงเรียนบ้านต้นแก้วเป็นเวลาห้าปีมาแล้ว โดยเฉพาะผู้ให้ความร่วมมือคนหนึ่งซึ่งมีส่วนร่วมกับการทำหลักสูตรครั้งนั้นในฐานะผู้นำท้องถิ่น

การมาร่วมประชุมครั้งนี้ผู้ร่วมประชุมส่วนใหญ่เข้าร่วมประชุมเพราะได้รับการขอร้องจากผู้นำท้องถิ่นมากกว่าการตัดสินใจของตนเอง หลายคนยังไม่ทราบถึงวัตถุประสงค์ที่แน่นอนของการมาประชุมในครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมประชุมหญิงจะมากันครบก่อน ใช้เวลาประมาณ 45 นาที จึงมากันครบเก้าคน

การประชุมครั้งที่ 2 จัดขึ้นเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2546 เวลา 14.20- 16.30 น. จัดขึ้นที่ศาลาวัดถวาย ในการจัดประชุมครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้าได้มีโอกาสเข้ามาพบกันอย่างเป็นทางการอีกครั้งหนึ่งและร่วมตรวจสอบข้อมูลที่ผู้วิจัยได้สรุปมาจากการรวบรวมเบื้องต้นทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการว่าตรงตามความต้องการของชาวบ้านมากน้อยเพียงใด ตามประเด็นที่ผู้วิจัยกำหนดมาให้ล่วงหน้า

การประชุมครั้งที่ 2 ได้เปลี่ยนสถานที่ประชุมจากบริเวณที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้านมาที่ศาลาวัดถวายด้วยเหตุผลว่าที่ศาลาวัดจะไม่จอแจเท่ากับที่อ่านหนังสือพิมพ์และมีความเป็นส่วนตัวในการประชุมมากขึ้น ศาลาวัดถวายตั้งอยู่ไกลออกไปจากร้านค้าทางด้านหลังอีกเล็กน้อยสามารถเดินไปได้แต่ผู้ร่วมประชุมทุกคนขี่มอเตอร์ไซด์ซึ่งพาหนะประจำบ้านมาเข้าร่วมประชุม การจัดประชุมครั้งนี้มีลักษณะที่ต่างกับครั้งแรก ใช้วิธีการนั่งล้อมวงคุยกันบนเสื่อในศาลาวัดถวาย

เมื่อถึงเวลานัดผู้เข้าร่วมประชุมทยอยกันมา ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ห้าชื่อเดอริชด์เข้ามาที่ข้างๆศาลา เห็นไม่มีใครที่ชักรถออกไปจากวัด และก็กลับมาใหม่เมื่อเริ่มมีการประชุมไปแล้วประมาณ 5 นาที ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ห้าชื่อเดอริชด์เข้ามานั่งที่ศาลาเป็นคนแรก เมื่อมาถึงบอกว่าวันนี้กลุ่มผู้ให้ความร่วมมืออื่นมีภารกิจต้องแบ่งคนไปดูแลแขกที่มาเยี่ยมหมู่บ้านอย่างเป็นทางการที่มาจากภาคอีสานโดยไม่มีการแจ้งให้ทราบล่วงหน้า อาจจะลำบากต่อการมาเข้าร่วมประชุมครั้งนี้ และช่วงนี้เป็นช่วงใกล้สิ้นเดือนชาวบ้านต้องเร่งงานส่งให้ทันกับออเดอร์จิ้งจอกที่จะปลีกตัวมา ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองเมื่อมาถึงสักครู่ เริ่มโทรตามตัวผู้ให้ความร่วมมือคนอื่นๆ จากนั้นผู้ให้ความร่วมมือคนที่สามมาถึงตามมาด้วยผู้ให้ความร่วมมือคนที่หกซึ่งต่างชื่อเดอริชด์เข้ามา ผู้ให้ความร่วมมือคนที่แปดเข้ามาเป็นคนสุดท้ายด้วยสีหน้าที่ยังเหนื่อยอยู่ แล้วบอกว่าวันนี้จะต้อง"ส่งของขึ้นตู้" ซึ่งหมายถึงเป็นกำหนดวันวันสุดท้ายที่ต้องส่งสินค้าไปยังผู้สั่งซื้อ จึงปลีกตัวอยากมากตอหนึ่งงานก็ยังไม่เรียบร้อย ดังนั้นกว่าผู้ร่วมประชุมจะมาพร้อมหน้าจึงใช้เวลาประมาณหนึ่งชั่วโมงครึ่ง ในระหว่างที่รอกลุ่มได้มีการพูดคุยทักทายกันไปก่อน ครูโรงเรียนบ้านต้นแก้วคนเดิมอาสาจะมาช่วยในวันนี้อีกครั้ง ช่วยคุยทักทายกับผู้ให้ความร่วมมือด้วยภาษาถิ่น สร้างบรรยากาศให้รู้สึกดีขึ้น

แม้ว่าการประชุมครั้งนี้จะมีการบอกกล่าวกันล่วงหน้ามาก่อนโดยผู้ให้ความร่วมมือคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่น แต่ด้วยภารกิจที่หลายคนมีอยู่ทำให้การเข้าร่วมประชุมล่าช้ากว่าที่ตั้งไว้ประมาณเกือบหนึ่งชั่วโมงครึ่ง เวลาประมาณ 14.20 น. ผู้เข้าร่วมประชุมมารวมกันพร้อมหน้ากันจึงคิดการประชุมครั้งนี้เริ่มต้นด้วยการที่ผู้วิจัยท้าวความถึงผลการประชุมครั้งก่อน การประชุมครั้งนี้ต้องการนำข้อมูลที่ได้สรุปมาให้ช่วยกันพิจารณาดูว่าตรงตามความคิดเห็นของชาวบ้านที่ได้บอกไว้แล้วอย่างไร ในลักษณะเหมือนการทบทวนและตรวจสอบข้อมูลที่ได้ว่าถูกต้องเพียงใด

ผู้ให้ความร่วมมือที่เป็นชาวบ้านถวายมีทั้งหมด 9 คน ประกอบด้วย

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ 1

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่งเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้ที่มีความสำคัญกับชุมชนบ้านถวาย กล่าวได้ว่าเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านถวายมาตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน เขาเป็นชายวัย 45 ปี มาจากครอบครัวที่ประกอบอาชีพแกะสลักไม้ ทั้งตัวเขาและพี่น้องในครอบครัวล้วนเป็นช่างแกะสลักไม้ฝีมือดีเป็นที่ยอมรับจากชาวบ้านถวาย เขาสำเร็จการศึกษาภาคบังคับจากโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำท้องถิ่นบ้านถวาย แต่งงานมีครอบครัวแล้ว มีบุตรชายหญิงอย่างละ 1 คน เป็นผู้

ที่มีฝีมือในการแกะสลักไม้ เคยประกอบอาชีพเป็นช่างแกะสลักไม้มาก่อน แต่เมื่อตลาดงานไม้แกะสลักบ้านถวายเป็นตัว และความต้องการงานไม้แกะสลักประเภทงานไม้ตกแต่งได้รับความนิยมมากขึ้น เขาจึงผันตัวเองมาเป็นเจ้าของสถานประกอบการงานไม้ตกแต่ง (ขนาดเล็ก) มีคนงานทำงานประจำ 5 คน เขาทำธุรกิจร่วมกับภรรยาซึ่งมีความชำนาญในการทำงานไม้ตกแต่ง ปัจจุบันเขาดำรงตำแหน่งเป็นกำนันตำบลขุนคอง ได้รับความเคารพจากชาวบ้านถวายเป็นฐานะผู้นำท้องถิ่นและโดยส่วนตัว เขาเคยอยู่ในตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านถวาย (พ่อหลวง) ติดต่อกันมานานนับสิบปี (ตั้งแต่ปี 2535 เป็นต้นมา) เป็นผู้ริเริ่มให้มีการก่อตั้งตลาดร้านค้าสองฝั่งคลองร่วมกับชาวบ้านคนอื่น ๆ ในหมู่บ้าน นับเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญให้กับงานอาชีพงานไม้แกะสลักที่บ้านถวาย

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ 2

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองเป็นชายวัย 28 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทด้านบริหารธุรกิจจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีบุตรชาย 1 คน และบุตรสาว 1 คน มาจากครอบครัวทำงานตกแต่งลวดลายบนหุ่นไม้ หุ่นไม้ไผ่ เลียนแบบของโบราณ ตัวเขาเองไม่ได้ทำงานไม้แกะสลักด้วยตนเองแต่เคยช่วยครอบครัวมาก่อน ปัจจุบันเป็นเจ้าของธุรกิจสถานประกอบการงานไม้ตกแต่ง ซึ่งมีลักษณะงานต่างออกไปจากงานที่พบโดยทั่วไป เป็นงานประเภทโคมไฟ งานเรซินในแนวสมัยนิยม มีคนงานประจำ 8 คน มีร้านค้าของตนเองตั้งอยู่หน้าสถานประกอบการของตนเองในหมู่บ้านถวาย และมีร้านค้าตั้งอยู่ที่ศูนย์หัตถกรรมบ้านถวาย (ศูนย์นอก) อีกร้านหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีพื้นที่วางขายสินค้าที่กาดสวนแก้วในตัวจังหวัดเชียงใหม่ เคยสมัครเข้าชิงตำแหน่งประธานองค์การบริหารส่วนตำบลขุนคอง แต่แพ้คะแนนไม่ได้รับการเลือกตั้งเมื่อปี 2544 เขายังคงทำงานอย่างแข็งขันให้กับท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอตลอดมา ปัจจุบันทำงานในตำแหน่งประชาสัมพันธ์และการท่องเที่ยวของหมู่บ้านถวาย เขาได้รับการขนานนามจากชาวบ้านหลายคนรวมทั้งจากผู้นำหมู่บ้านว่า “เป็นคนหนุ่มไฟแรง”

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ 3

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สาม เขาเป็นชายวัย 36 ปี มีบุตรชายและหญิงอย่างละ 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาจากวิทยาลัยเกษตรกรรม จังหวัดเชียงใหม่ แม้ไม่ได้เป็นคนบ้านถวายโดยกำเนิด (แต่เป็นชาวหางดง) ได้ย้ายมาอยู่บ้านถวายนานตั้งแต่ปี 2537 แล้ว และมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในกิจกรรมของชุมชนบ้านถวายเป็นประจำสม่ำเสมอ จนเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านถวายและกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพไม้แกะสลักบ้านถวาย เป็นเจ้าของร้านขายงานแกะสลักที่มีคัดสรรเลือกงานฝีมือมาวางขาย

ร้านของเขาขายงานแกะสลักไม้สักที่ใหญ่ที่สุดในศูนย์หัตถกรรมไม้แกะสลักบ้านถวายสองฝั่งคลอง เขาไม่ได้ทำงานไม้แกะสลักด้วยตนเอง แต่เป็นเจ้าของสถานประกอบการงานแกะสลักไม้สักขนาดใหญ่ มีคนงานประจำ 30 คน

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ 4

ผู้มีส่วนร่วมคนที่สี่ เป็นชายวัย 41 ปี มีบุตรชาย 1 คน สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนประจำอำเภอหางดง มาจากครอบครัวแกะสลักไม้ เขาเป็นคนที่ได้รับการยอมรับในหมู่บ้านว่ามีความสามารถในการแกะสลักไม้ แต่ปัจจุบันหันมาสนใจประกอบอาชีพธุรกิจงานตกแต่ง เส้นสี ลงรัก ปิดทอง ประเภทงานแอนติค ทำสีเลียนแบบของเก่า และยังคงทำงานแกะสลักไม้ยังมีสถานประกอบการอยู่ในบริเวณบ้านที่ตนเองอยู่อาศัย มีคนงานทำงานประจำ 3 คน และเขายังมีร้านค้าไม้แกะสลักเป็นของตนเองอยู่ที่บริเวณร้านค้าสองฝั่งคลอง

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ 5

ผู้มีส่วนร่วมคนที่ห้าเป็นหญิงวัย 48 ปี มีบุตรชาย 1 คน สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ปัจจุบันทำงานไม้แกะสลักน้อยลง แต่ดูแลร้านค้าไม้แกะสลักที่ตั้งอยู่ที่ศูนย์การค้าไม้แกะสลักบ้านถวายสองฝั่งคลอง ซึ่งเป็นร้านใหญ่เมื่อเทียบกับร้านอื่นๆในละแวกนี้ สามีเคยเป็นช่างแกะสลักไม้ที่มีฝีมือดีของหมู่บ้านถวาย ปัจจุบันเลิกแกะสลักไม้แล้วเนื่องจากต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ในการดูแลธุรกิจงานไม้แกะสลักแทน ธุรกิจงานไม้แกะสลักที่ทำอยู่เป็นงานประเภทงานงานโชว์เนื้อไม้ แต่งทำสีขัดไม้ มีสถานประกอบการเป็นของตนเอง มีคนงานประจำ 10 คน ตั้งอยู่ด้านนอกหมู่บ้านที่ถนนหางดง เชียงใหม่ ปัจจุบันเธอยังคงทำงานไม้แกะสลักอยู่แต่ลดน้อยลงมาก ใช้เวลาส่วนใหญ่ดูแลร้านค้างานไม้แกะสลักของตนเอง เธอเป็นผู้ที่มีความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองให้สามารถรู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของตลาด อาทิเช่น เคยสมัครเข้าเรียนภาษาอังกฤษกับกลุ่มการศึกษาออกโรงเรียนที่เคยมาจัดให้กับชาวบ้านในท้องถิ่น และสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนมาใช้ประโยชน์ในการติดต่อซื้อขายกับพ่อค้าชาวต่างประเทศได้

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ 6

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่หกเป็นหญิงวัย 38 ปี มีบุตรหญิง 2 คน สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ทำงานในตำแหน่งเป็นรองประธานกรรมการคณะกรรมการบริการร้านค้าสอง

ฝั่งคลองบ้านถวาย ทำงานไม้แกะสลักในส่วนที่เป็นงานเปลือกไม้ ทำเป็นกรอบรูป และเฟอร์นิเจอร์ไม้ เธอยังคงได้ทำงานแต่งเส้นสี เดินเส้นงานไม้แกะสลักงานที่ร้านของตนเองที่บริเวณสองฝั่งคลอง เธอมีสถานประกอบการเป็นของตนเองมีพนักงานประจำ 8 คน เป็นผู้ที่มีความแข็งแกร่งในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่น และเป็นเรี่ยวแรงสำคัญของหมู่บ้านในการทำงานให้กับหมู่บ้านร่วมกับกรรมการคนอื่นๆ เป็นผู้ที่แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ที่ต้องการการปกป้องสิทธิสินค้าบ้านถวายจากการถูกแอบอ้างชื่อจากแหล่งการค้าอื่น

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ 7

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่เจ็ด เป็นหญิง อายุ 38 ปี มีบุตรหญิง 1 คน สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยจากโรงเรียนบ้านต้นแก้ว มีร้านค้าและสถานประกอบการอยู่ตรงด้านหน้าทางเข้าหมู่บ้าน เธอร่วมกันทำงานกับสามี มีพนักงานประจำ 10 คน ปัจจุบันยังคงทำงานไม้แกะสลักร่วมกับคนงานในสถานประกอบการของตนเอง งานไม้แกะสลักที่ทำอยู่เป็นงานตกแต่งเส้นสีหุ่นไม้ ส่วนใหญ่เป็นงานชิ้นใหญ่ เช่นงานพระพุทธรูปยืนขนาดใหญ่ เป็นงานลงรัก ปิดทอง

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ 8

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่แปด เป็นหญิงวัย 48 ปี มีบุตรชาย 2 คน สำเร็จการศึกษามหาวิทยาลัยจากโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ปัจจุบันยังคงทำงานไม้แกะสลักประเภทงานไม้ตกแต่งร่วมกับคนงานในสถานประกอบการของตนเอง เป็นผู้ที่มีความชำนาญในการเดินเส้น แต่งเส้น บนหุ่นไม้ มีร้านค้าตั้งอยู่ที่บริเวณหลังร้านที่สองฝั่งคลอง มีพนักงานประจำอยู่ 9 คน งานที่ร้านเป็นงานตกแต่งหุ่นไม้รูปพระพุทธรูปปางต่างๆ ทั้งในท่านั่ง และยืน ขนาดหน้าตักกว้าง 3-4 ฟุต หรือใหญ่กว่า ส่วนสามีและลูกชายคนโตเป็นผู้มีฝีมือในการแกะสลักไม้ เป็นที่ยอมรับว่ามีฝีมือในหมู่บ้านถวาย แต่ปัจจุบันเลิกแกะสลักไม้แล้วทั้งคู่ เนื่องจากต้องใช้เวลาส่วนใหญ่มาช่วยงานด้านธุรกิจงานตกแต่งพระพุทธรูปของร้าน

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ 9

ผู้ให้ความร่วมมือคนที่เก้า เป็นชายวัย 36 ปี มีบุตรสาว 1 คน มาจากครอบครัวแกะสลักไม้ พี่ชายทั้งสามรวมทั้งตัวเขาเองล้วนเป็นช่างแกะสลักไม้ฝีมือดีของบ้านถวายทั้งสิ้น ปัจจุบันพี่ชายคนที่สองผันตัวเองไปทำธุรกิจงานไม้แกะสลักประเภทงานตกแต่งลงรักปิดทอง เลิกแกะไม้แล้ว ส่วนที่เหลือยังคงทำงานแกะสลักไม้กันอยู่ เขาสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่โรงเรียนประจำ

อำเภอหางดง เขามีความชำนาญในการแกะสลักไม้ท่อนชิ้นใหญ่ เช่นหน้าพระพุทธรูป เดิมทำงานอยู่กับพี่ชาย ตอนนี้แยกมาทำงานในสถานประกอบการขนาดเล็กเป็นของตนเอง งานที่ทำมักเป็นงานที่มีผู้สั่งมาให้ทำมากกว่าทำชิ้นงานแล้วนำไปวางขายที่ร้าน ปัจจุบันมีร้านเป็นของตนเองในบริเวณศูนย์หัตถกรรมสองฝั่งคลอง ที่ร้านขายทั้งงานไม้แกะสลักและงานไม้ตกแต่ง

ระยะที่ 2 การร่วมมือของชุมชนบ้านถวายในการพิจารณาความเหมาะสมของเนื้อหาของหลักสูตร(อยู่ในขั้นที่ 3 การตรวจสอบเนื้อหาโดยชาวบ้านของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย)

หลังจากที่ผู้วิจัยทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการทำงานไม้แกะสลักบ้านถวาย และจัดทำสารการเรียนรู้ในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นด้วยการประสมประสานเนื้อหาความรู้ให้เกิดความพอดี (mediating) ระหว่างหลักการเศรษฐศาสตร์สากลแนวทุนนิยมกับวิถีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นแล้ว ผู้วิจัยได้นำเอาสาระความรู้แนวประสมประสานที่จัดทำเป็น 12 มโนทัศน์เศรษฐศาสตร์ประสมประสานไปให้ชาวบ้านทำการตรวจสอบว่าตรงตามเจตนารมณ์ของชาวบ้านมากน้อยหรือไม่เพียงใด สำหรับการร่วมมือกับชุมชนในขั้นนี้มี 2 ลักษณะ ดังนี้

1. การร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการของชุมชน

การร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการในครั้งนี้นี้เกิดขึ้นในลักษณะของ “การอำนวยความสะดวกเพื่อนำไปสู่การร่วมมืออย่างเป็นทางการ” ผู้วิจัยอาศัยความสัมพันธ์เก่าที่ดีที่มีกับผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่งและผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองในการดำเนินการทบทวนขอความร่วมมือจากชาวบ้านในการเข้าร่วมประชุม โดยได้โทรศัพท์ทางไกลจากกรุงเทพฯ เพื่อปรึกษากับผู้ให้ความร่วมมือถึงวันและเวลาที่ทางกลุ่มจะมีความสะดวก และขอร้องให้ผู้ให้ความร่วมมือทั้งสองช่วยสอบถามจากกลุ่มผู้ให้ความร่วมมือแล้วแจ้งกลับมาให้ผู้วิจัยทราบ เพื่อดำเนินการเตรียมตัวเดินทางเข้าไปในหมู่บ้านถวาย ก่อนวันนัดหมายหนึ่งวันผู้วิจัยได้เดินทางมาถึงหมู่บ้านถวายเพื่อตรวจดูความพร้อมก่อนการประชุม ได้ปรึกษากับผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่งและผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองถึงความพร้อมในการประชุม นอกจากนี้ อาศัยการรู้จักส่วนตัวได้ขอความร่วมมือจากผู้อำนวยความสะดวกโรงเรียนบ้านต้นแก้วในการอนุเคราะห์สถานที่ที่จะใช้ในการประชุม ซึ่งทั้งผู้อำนวยความสะดวกโรงเรียนและหัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านต้นแก้วได้ให้ความร่วมมืออย่างดี ผู้อำนวยความสะดวกโรงเรียนบ้านต้นแก้วเสนอให้ใช้ห้องประชุมโรงเรียนเป็นสถานที่สำหรับการประชุม เพื่อความสะดวกสบายของผู้ร่วมประชุมทุกท่าน เนื่องจากเป็นห้องปรับอากาศเย็นสบาย และมีอุปกรณ์ที่จะใช้ประกอบการประชุมประจำอยู่แล้ว เช่นเครื่องฉายแผ่นใส เครื่องขยายเสียง ไมโครโฟน ฯลฯ

2. การร่วมมืออย่างเป็นทางการของชุมชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเตรียมการเกี่ยวกับการจัดประชุมเพื่อพิจารณาเนื้อหาหลักสูตร โดยมีกำหนดการในการพิจารณาเนื้อหาของหลักสูตรโดยชาวบ้านในวันที่ 27 เมษายน 2547 เวลา 10.00 - 12.00 น. ณ ห้องประชุมโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ในการจัดประชุมครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก่าได้เข้าร่วมพิจารณาเนื้อหาความรู้ที่จะนำมาใช้เป็นสาระเศรษฐศาสตร์ เพื่อการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนท้องถิ่นต่อไป ทั้งนี้เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ผู้วิจัยรวบรวมและสรุปอีกครั้งหนึ่งว่ามีความตรงตามเจตนารมณ์ของชาวบ้านเพียงใด

เมื่อถึงวันที่กำหนดนัดหมาย หัวหน้าฝ่ายวิชาการโรงเรียนบ้านต้นแก้วได้มาดูแลความเรียบร้อยของสถานที่และอุปกรณ์อีกครั้งหนึ่ง ทั้งเครื่องเสียงและเครื่องฉายแผ่นใส และครูผู้ช่วยวิจัยโรงเรียนบ้านต้นแก้วได้รับอาสาช่วยดูแลอาหารเครื่องดื่มให้กับผู้ร่วมประชุม ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากบุคลากรในโรงเรียนที่กล่าวมาข้างต้นทุกคน

ประมาณ 8.00 น. ผู้วิจัยได้มาดูแลความเรียบร้อยเกี่ยวกับสถานที่และอาหารเครื่องดื่มพร้อมกับครูผู้ช่วยวิจัยที่อาสาช่วยงาน ได้มาพบหัวหน้าวิชาการโรงเรียนบ้านต้นแก้ว มาดูแลสถานที่และติดตั้งอุปกรณ์ เมื่อเวลา 9.00 น. ผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่งมาถึง ได้ทักทายพูดคุยกัน หัวหน้าฝ่ายวิชาการเห็นมีผู้ร่วมประชุมมาแล้ว จึงได้เปิดเครื่องปรับอากาศให้ แต่เครื่องทำงานได้สักพักก็ไม่ทำงาน ห้องประชุมจึงจำเป็นต้องใช้พัดลมแทน ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองขี่มอเตอร์ไซด์เข้ามาเป็นคนที่สอง เมื่อมาถึงแล้วเห็นว่าผู้ให้ความร่วมมือคนอื่น ๆ ยังไม่มา ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่สองเริ่มโทรศัพท์ตามตัวทีละคน สักครูผู้ให้ความร่วมมือคนที่ห้าขี่รถมอเตอร์ไซด์เข้ามา อีกประมาณยี่สิบนาที ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สี่ ผู้ให้ความร่วมมือคนที่แปดและผู้ให้ความร่วมมือคนที่เก้าขี่รถมอเตอร์ไซด์ตามกันเข้ามา สำหรับผู้ให้ความร่วมมือคนที่สามบอกมาทางโทรศัพท์ว่าจะเข้าช้าหน่อยเพราะต้องไปส่งลูกที่โรงเรียนก่อน ผู้ที่ขาดไม่ได้เข้าร่วมประชุมอีกสองคนได้แก่ผู้ให้ความร่วมมือคนที่หกและคนผู้ให้ความร่วมมือคนที่เจ็ดเนื่องจากไปต่างจังหวัดกับครอบครัว กว่าจะรวบรวมกันพร้อมหน้า ใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง สำหรับรายละเอียดของการดำเนินการประชุมมีดังนี้

ระยะที่ 3 การร่วมมือของชุมชนบ้านถวายในการรับหลักสูตรเพื่อนำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผล ในโรงเรียน (อยู่ในชั้นที่ 7 ของกระบวนการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับ ประถมศึกษาที่บ้านถวาย)

เนื่องจากโรงเรียนบ้านต้นแก้วเป็นโรงเรียนที่ดูแลจัดการศึกษาท้องถิ่นบ้านถวายมานาน ไม่น้อยกว่า 90 ปี เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2465 ชาวบ้านถวายส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาภาคบังคับ จากโรงเรียนบ้านต้นแก้ว การขอความร่วมมือของชุมชนบ้านถวายในโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตร เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาจึงรวมไปถึงโรงเรียนบ้านต้นแก้วด้วย ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่โรงเรียน บ้านต้นแก้วเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์งานไม้แกะสลักที่บ้านถวายอย่าง เป็นทางการ

1. การร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการของชุมชน

ความร่วมมืออย่างไม่เป็นทางการในครั้งนี้เกิดขึ้นในลักษณะของ "การอำนวยความสะดวกเพื่อนำไปสู่การร่วมมืออย่างเป็นทางการ" ของผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านต้นแก้วและครูประจำชั้น ประถมปีที่ 5 ของโรงเรียนบ้านต้นแก้วที่อาสาช่วยงานของผู้วิจัยเสมอมา แม้เป็นการขอความร่วมมือ อย่างเป็นทางการจากโรงเรียนบ้านต้นแก้วเป็นครั้งแรก แต่ผู้วิจัยก็ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นผลของการสร้างความสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยมีกับโรงเรียนบ้านต้นแก้วมาตั้งแต่ต้น ในช่วงที่ผู้วิจัย มาพำนักอยู่ในหมู่บ้านถวายผู้วิจัยเคยให้ความร่วมมือกับโรงเรียนบ้านต้นแก้ว ในครั้งนั้นผู้วิจัยได้ช่วย เหลือกิจกรรมของโรงเรียนทุกครั้งเมื่อมีโอกาส เช่น การเป็นกรรมการประกวดเรียงความวันลอยกระทง การเป็นผู้ประสานงานโรงเรียนในการติดต่อกับอาจารย์ต่างประเทศ การช่วยผู้อำนวยการดำเนินกิจกรรม ในชุมชน การช่วยจัดบอร์ดภาษาอังกฤษ และการร่วมกิจกรรมแสดงมุทิตาจิตกับครูโรงเรียนบ้านต้นแก้ว เป็นต้น การเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเท่าที่มีโอกาสนับเป็นการเปิดเผยตัวเองให้เป็นที่รู้จักของครูใน โรงเรียนและผู้อำนวยการโรงเรียน จนเป็นที่รู้จักกันคุ้นหน้าคุ้นตากัน ผู้อำนวยการโรงเรียนมักแนะนำ ผู้วิจัยกับแขกที่มาเยี่ยมโรงเรียนว่าผู้วิจัยเป็นนิสิตปริญญาเอกมาทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น เศรษฐศาสตร์อย่างคุ้นเคย

ผู้วิจัยได้ปรึกษาและขอความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนบ้านต้นแก้วในการทำประชาตติ นำหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ประถมศึกษาที่บ้านถวายไปใช้ในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว โดยผู้วิจัยได้ทำการ ปรึกษากับผู้อำนวยการโรงเรียนในลักษณะไม่เป็นทางการพร้อมกับครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เกี่ยวกับ วันเวลาที่เหมาะสมกับการประชุม ซึ่งทั้งครูและผู้อำนวยการโรงเรียนให้ความร่วมมือแนะนำช่วงเวลา ที่เหมาะสมให้ว่าควรเป็นช่วงตอนเย็นจึงจะดี เพราะเป็นช่วงที่ชาวบ้านจะว่างลง ห้องที่ใช้ประชุมจะไม่มี กิจกรรมใดๆอีก รวมทั้งครูที่เป็นกรรมการจะสามารถมาร่วมประชุมได้

ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านต้นแก้วมีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการวิจัยหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นที่ผู้วิจัยกำลังดำเนินการอยู่ในระดับหนึ่ง ผู้อำนวยการเคยได้พูดคุยซักถามเกี่ยวกับโครงการวิจัยกับผู้วิจัยมาแล้ว และยังให้การสนับสนุนทุกครั้งที่มีผู้วิจัยขอความช่วยเหลือจากโรงเรียน ยกตัวอย่างเช่นเมื่อครั้งขอยืมห้องประชุมโรงเรียนเพื่อประชุมพิจารณาเนื้อหาหลักสูตรโดยชาวบ้าน ซึ่งผู้วิจัยได้รับความร่วมมืออย่างยิ่ง ทั้งที่การขอยืมใช้ห้องครั้งนั้นไม่มีหนังสือราชการใดๆ แต่อาศัยการรู้จักส่วนตัวเท่านั้น ตัวผู้อำนวยการเองขอเข้าไปนั่งสังเกตการณ์อยู่ด้วยในการประชุมครั้งนั้น

2. การร่วมมืออย่างเป็นทางการของชุมชน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านต้นแก้วเป็นองค์กรชุมชนที่มีสิทธิในการจัดการศึกษาชุมชนให้กับชุมชนบ้านถวายเป็นมาตรา 12 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และมีอำนาจในการบริหารจัดการงานต่างๆ ในโรงเรียนรวมทั้งงานทางวิชาการ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านต้นแก้วชุดนี้มี 15 คน ประกอบด้วย ประธานกรรมการ 1 คน มาจากผู้ที่เป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน กรรมการอีก 13 คน มาจากผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน ผู้แทนครู 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน ผู้แทนองค์กรชุมชน 3 คน ผู้แทนผู้ปกครองนักเรียน 3 คน และกรรมการและเลขานุการ 1 คน ได้แก่ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านต้นแก้ว

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการขอความร่วมมือจากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านต้นแก้วมาผ่านมายังผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านต้นแก้วในฐานะกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อขอทำประชาคมติในการรับเอาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวายเป็นไปใช้เป็นแนวในการจัดการศึกษาในโรงเรียนบ้านต้นแก้ว

ในขั้นเตรียมการผู้วิจัยทำการปรึกษาผ่านทางโทรศัพท์ทางไกลมาที่โรงเรียนโดยทาบตามเกี่ยวกับความสะดวกเกี่ยวกับวันเวลาที่จัดประชุม ซึ่งได้รับความร่วมมืออย่างยิ่งจากผู้อำนวยการโรงเรียน และได้เลือกวันที่ 11 กรกฎาคม 2547 เวลา 16.30 – 18.00 น. ผู้อำนวยการให้เหตุผลการเลือกวันเวลาในการจัดประชุมครั้งนี้ว่าการจัดประชุมในวันเรียนปกติช่วงหลังเลิกเรียนจะสะดวกสำหรับคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนเนื่องจากไม่รบกวนเวลาทำงานในวันปกติ และไม่รบกวนเวลาพักผ่อนในวันหยุดของกรรมการ และในช่วงนี้เป็นช่วงที่โรงเรียนมีกิจกรรมการสอนหลักสูตรมัคคุเทศก์งานไม้แกะสลักเป็นภาคภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนในช่วงเวลา 16.00 – 18.00 น ซึ่งเป็นกิจกรรมโรงเรียนในโครงการเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถครบรอบ 72 พรรษาอยู่ เวลาหลังเลิกเรียนจึงยังเป็นช่วงที่มีการเรียนการสอนที่จัดให้กับนักเรียนในโครงการนี้

ในวันประชุมเมื่อถึงวันเวลานัดหมาย ผู้เข้าร่วมประชุมค่อยๆทยอยเดินเข้ามาประชุม เวลาว่างเลยประมาณ 15 นาที จึงได้เริ่มดำเนินการประชุม ประธานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านต้นแก้วเป็นคนแรกที่มาถึง มาก่อนเวลา แล้วเดินไปนั่งรอที่ห้องประชุมที่เตรียมไว้แล้ว ตามมาด้วยประธานสภาองค์กรบริหารส่วนตำบลขุนคอง และครูผู้สอนในโรงเรียนทั้งสองคน แล้วตามมาด้วยกำนันและกรรมการคนอื่น ๆ ในขณะที่รอมีการพูดคุยซักถามกันว่า วันนี้จะประชุมในเรื่องใด ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านต้นแก้วช่วยชี้แจงเกี่ยวกับการนัดประชุมในวันนี้ว่าผู้วิจัยจะมาขอประชมติในการใช้หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ประถมศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาโดยอาศัยข้อมูลในท้องถิ่น

ปัจจัยสนับสนุนการร่วมมือในชุมชน

จากการศึกษาการร่วมมือของชาวบ้านถวายในโครงการวิจัยเรื่องการวิจัยแบบร่วมมือที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร: กรณีศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปผลจากการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนและอุปสรรคของการให้ความร่วมมือของชุมชนจนครบทั้ง 3 ระยะแล้ว ผลที่เกิดจากความร่วมมือ ตลอดจนขั้นตอนกระบวนการของการร่วมมือชุมชน ไว้ดังต่อไปนี้

การร่วมมือของชาวบ้านถวายในการวิจัยครั้งนี้เกิดจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือปัจจัยเกื้อหนุนและปัจจัยส่วนตัวของผู้ให้ความร่วมมือ ดังต่อไปนี้

ปัจจัยเกื้อหนุน หมายถึงแรงผลักดันที่ทำให้เกิดความร่วมมือจากทั้งเก้าคนในการร่วมงานในโครงการวิจัย ตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ คุณสมบัติของผู้นำ การมีส่วนร่วมในการทำงานชุมชนร่วมกัน ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม และความต้องการที่จะแก้ปัญหาของชุมชนที่มีร่วมกัน

1. **คุณสมบัติของผู้นำ** ตัวผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมโครงการวิจัยของผู้ให้ความร่วมมือคนอื่น คุณสมบัติในด้านความเสียสละของผู้นำที่มีต่อส่วนรวม ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ที่ทำงานติดต่อกันมาเป็นเวลา 12 ปี จนได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้าน ของผู้ให้ความร่วมมือคนหนึ่ง และการผู้นำทางความคิด มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านด้วยการนำเสนอความคิดใหม่ในโครงการพัฒนาหมู่บ้านรูปแบบต่างๆของผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง ล้วนเป็นเครื่องสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของผู้ให้ความร่วมมือของคนอื่นในกลุ่ม

นอกจากนี้การอำนวยความสะดวกของผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่งและสองในการประชุมร่วมกันทุกครั้ง ผู้นำชาวบ้านทั้งสองดูแลอำนวยความสะดวกอย่างเต็มที่ ด้วยการแจ้งข่าวการประชุมแก่ผู้ร่วมประชุมด้วยตนเองทุกคนทั้งในลักษณะของการแจ้งข่าวด้วยตนเองหรือประกาศเสียงตามสาย เท่ากับเป็นการชักชวนให้ผู้อื่นเข้ามาร่วมงาน จึงได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้ให้ความร่วมมือส่วนใหญ่ทุกครั้ง นอกจากนี้การอำนวยความสะดวกในการดูแลในเรื่องสถานที่ประชุมและอื่นๆส่งผลให้ต่อการเข้าประชุมของผู้ร่วมประชุม หรือความสนใจที่เข้าประชุมแม้ติดภารกิจอื่นก็ยังปลีกตัวมาดูแลติดตามของผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่ง ส่งผลให้ผู้ร่วมประชุมอื่นเห็นความจำเป็นที่จะต้องมาร่วมประชุมด้วย

2. การเป็นกรรมการทำงานให้ชุมชนของผู้ให้ความร่วมมือ ผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้าคนมีหน้าที่และความรับผิดชอบในตำแหน่งต่างๆในชุดคณะกรรมการบริหารร้านค้าสองฝั่งคลอง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้มีขึ้นเพื่อสนับสนุนการทำงานในชุมชนตั้งแต่ปี 2542 และได้ทำงานต่อเนื่องกันมาถึงปัจจุบัน ในตำแหน่งต่างๆกัน ดังนี้

- ผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่ง ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการฯ
- ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง ทำหน้าที่ฝ่ายประชาสัมพันธ์และการท่องเที่ยว
- ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สาม ทำหน้าที่ฝ่ายเหรียญกษาปณ์
- ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สี่ ทำหน้าที่ฝ่ายเหรียญกษาปณ์ประชาสัมพันธ์และการท่องเที่ยว
- ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ห้า ทำหน้าที่ฝ่ายปฏิคม
- ผู้ให้ความร่วมมือคนที่หก ทำหน้าที่ฝ่ายเหรียญกษาปณ์
- ผู้ให้ความร่วมมือคนที่เจ็ด ทำหน้าที่ฝ่ายปฏิคม
- ผู้ให้ความร่วมมือคนที่แปด ทำหน้าที่ฝ่ายปฏิคม
- ผู้ให้ความร่วมมือคนที่เก้า ทำหน้าที่รองประธานคณะกรรมการ

การได้ร่วมกันทำงานให้กับส่วนรวมในชุมชนของกลุ่มผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้ามาก่อน แสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ของกลุ่มที่สนใจทำงานให้กับสาธารณะเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงส่งผลต่อการเข้าร่วมงานในโครงการวิจัยของผู้เข้าร่วมทั้งหมดให้เกิดขึ้นได้โดยไม่ยากนัก

3. *ความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่ม* ทั้งความสัมพันธ์ในด้านการทำงานให้กับชุมชนในชุดกรรมการบริหารร้านค้าสองฝั่งคลองติดต่อกันมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ในตำแหน่งต่างๆที่กล่าวมาข้างต้น และความสัมพันธ์อันดีเครือญาติ ในลักษณะที่เป็นพี่น้องกัน เป็นเขยสะใภ้กัน ยังพบว่ามีอยู่อย่างเหนียวแน่นในกลุ่มผู้ให้ความร่วมมือ ตัวอย่างเช่นผู้ให้ความร่วมมือคนหนึ่งเป็นน้องสามีของผู้ให้ความร่วมมือคนที่ห้า ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สี่เป็นน้องชายของผู้ให้ความร่วมมือคนหนึ่ง ผู้ให้ความร่วมมือคนที่เก้าเป็นน้องสามีของผู้ให้ความร่วมมือคนที่แปด ดังนั้นเป็นต้น ความสัมพันธ์ที่กล่าวถึงนี้ทำให้ผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้าไม่รู้สึกแปลกหน้าและอึดอัดเพราะความไม่คุ้นเคยในการเข้าร่วมโครงการวิจัย

4. *ความต้องการที่จะแก้ปัญหาในชุมชนร่วมกัน* ผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้าตระหนักร่วมกันถึงสภาพปัญหาที่พบในการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักในปัจจุบันและได้นำเสนอต่อกลุ่มมากมาย เนื่องจากมองเห็นผลเสียที่กำลังเกิดขึ้นกับตลาดไม้แกะสลักในท้องถิ่นมีเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ และปัญหาใหญ่ที่มองเห็นร่วมกันได้แก่การถูกแอบอ้างชื่อและบิดเบือนต่างๆที่เกิดจากร้านค้าที่ศูนย์การค้าด้านนอกหมู่บ้านที่นับวันจะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นทำให้ชาวบ้านต้องเสียผลประโยชน์ที่ควรจะได้จากลูกค้าให้กับร้านค้าที่ศูนย์ออกไป ตัวอย่างคำบอกเล่าที่เกิดขึ้น

เรื่องแอบอ้างยังมี เช่นเรื่องป้าย 500 เมตรยกออกไป หรือบอกป้าย 100 เมตรที่วางถึงบ้านถวายเป็นบ้านถวายเป็นอยู่ด้านใน (ป้ายเขียน 100 เมตร แต่จริงแล้วยังไม่ถึงหมู่บ้านถวายเป็น แต่เป็นศูนย์นอกซึ่งลูกค้ามักเข้าใจว่าเป็นหมู่บ้านถวายเป็น)
(สนทนากลุ่ม, 27 มีนาคม 2546)

5. การยอมรับจากผู้วิจัย การได้รับการยอมรับการแสดงความคิดเห็นจากผู้วิจัยเป็นส่วนสำคัญที่สนับสนุนการให้เกิดความร่วมมือในกลุ่ม การกระตุ้นด้วยคำถามเพื่อให้ความร่วมมือมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น และความสนใจของผู้วิจัยในการติดตามความเคลื่อนไหวของชุมชนแล้วนำมาแลกเปลี่ยนกับกลุ่มในการประชุมแต่ละครั้ง และการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมประชุมทุกคนด้วยเหตุผลว่าชาวบ้านคือเจ้าของวัฒนธรรมย่อมเข้าใจเรื่องของตนเองดีกว่าคนอื่น

ปัจจัยส่วนตัว หมายถึงคุณสมบัติของผู้ให้ความร่วมมือที่มีส่วนในการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในโครงการวิจัย ได้แก่ หลักสูตรพื้นฐานทางด้านการศึกษา ประสบการณ์และความสำเร็จที่ผ่านมา ความสนใจในกิจกรรมส่วนรวมในชุมชน ทศนคติที่มีต่อการจัดทำหลักสูตรฯ

1. **พื้นฐานทางการศึกษา** ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองเป็นผู้ที่มีพื้นฐานการศึกษาแตกต่างจากผู้ให้ความร่วมมือคนอื่น ด้วยพื้นฐานทางด้านปริญญาโททางด้านบริหารธุรกิจ และผู้ให้ความร่วมมือคนที่สามซึ่งเป็นเจ้าของร้านและสถานประกอบการขนาดใหญ่ประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจ และมีการศึกษาในระดับอนุปริญญา ช่วยให้สามารถสร้างความมั่นใจในการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ให้ความร่วมมือกับกลุ่ม เมื่อเทียบกับคนอื่นๆในกลุ่มได้อย่างมั่นใจ

2. **ประสบการณ์ส่วนตัวและความสำเร็จที่ผ่านมา** ผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่งเป็นผู้นำการต่อสู้เพื่อก่อตั้งตลาดสองฝั่งคลองจนประสบความสำเร็จ และผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองเป็นผู้ผลักดันโครงการพัฒนาตลาดสองฝั่งคลองต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่หลายโครงการจนประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “โครงการจัดทำแผนและแนวทางการพัฒนาด้านศักยภาพของชุมชนหมู่บ้านหัตถกรรมบ้านถวายสองฝั่งคลอง ตำบลขุนคอง จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐบาล 26 ล้านบาท และผู้ให้ความร่วมมือคนที่สามซึ่งเป็นเจ้าของร้านและสถานประกอบการขนาดใหญ่ประสบความสำเร็จทางด้านธุรกิจ

3. **ความสนใจในกิจกรรมส่วนรวมในชุมชน** ด้วยภาระหน้าที่ของผู้ให้ความร่วมมือทุกคน ในฐานะกรรมการบริหารร้านค้าสองฝั่งคลองที่ทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจกรรมส่วนรวมในชุมชนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ที่แสดงให้เห็นถึงความใส่ใจต่อส่วนรวมของผู้ให้ความร่วมมือทุกคน จึงเป็นจุดสำคัญที่ช่วยให้ทุกคนมาร่วมกันกิจกรรมส่วนรวมในครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองเคยสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมาแล้วซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสนใจในการทำงานให้กับหมู่บ้าน แม้จะไม่ได้รับการเลือกตั้งด้วยเหตุผลใดก็ตาม ปัจจุบันเขายังร่วมทำงานให้กับส่วนรวมในกลุ่มแกนนำอยู่ ส่วนผู้ให้ความร่วมมือคนที่สามแม้จะไม่ใช่คนบ้านถวายโดยกำเนิด แต่เมื่อมาอยู่แล้วได้พยายามอุทิศตนเพื่อกิจกรรมส่วนรวมให้กับหมู่บ้านถวาย ส่วนผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่งในฐานะผู้นำชาวบ้านในการสร้างตลาดตั้งแต่ปี 2535

อุปสรรค ในการให้ความร่วมมือของชาวบ้านถวายเป็นได้แก่

อุปสรรคของการให้ความร่วมมือในที่นี้ หมายถึงสิ่งกีดขวางทำให้การให้ความร่วมมือของผู้ให้ความร่วมมือไม่สะดวก ลำบาก ซึ่งได้แก่

1. *ภารกิจของผู้ให้ความร่วมมือ* ในที่นี้หมายถึงภารกิจในการประกอบอาชีพและภารกิจในตำแหน่งหน้าที่การงาน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือ การมีหน้าที่รับผิดชอบงานในฐานะผู้นำหมู่บ้านของผู้ร่วมการประชุมคนที่หนึ่งทำให้การให้การมีส่วนร่วมในการประชุมของเขาทำไม่ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วยหรือเมื่อถึงกำหนดวันส่งสินค้าขึ้นเรือซึ่งจำเป็นต้องส่งงานให้ทัน มิฉะนั้นจะส่งผลเสียหายต่อการค้าในครั้งต่อไปอย่างมหาดศาล

2. *บริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ไม่เอื้อต่อความร่วมมือ* ที่ตั้งของสถานที่ที่ใช้ในการประชุมครั้งที่หนึ่งอยู่ใกล้ชุมชนมากกว่าที่ตั้งของการประชุมครั้งที่สองจึงอำนวยความสะดวกแก่ผู้ร่วมประชุมได้ร่วมมือในการมาเข้าร่วมประชุมได้มากกว่า และลักษณะของการนั่งประชุมแบบล้อมวงบนเสื่อในการประชุมครั้งที่สองส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ให้ความร่วมมือในการประชุมมากกว่าครั้งที่หนึ่งซึ่งจัดสถานที่ที่ใช้ประชุมอย่างนั่งโต๊ะประชุม มีไมโครโฟน มีลักษณะที่เป็นทางการ

ขั้นตอนการร่วมมือของชาวบ้านในโครงการวิจัย

กระบวนการชุมชนร่วมมือของชาวบ้านในโครงการวิจัยเรื่อง "การวิจัยแบบร่วมมือที่ใช้ชุมชนเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย จังหวัดเชียงใหม่" ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 *ขั้นการเข้าร่วมของคนสำคัญ(key people) ในชุมชน* การที่ผู้ที่มีอำนาจในท้องถิ่นทั้งที่มีอำนาจอย่างเป็นทางการตามตำแหน่งหน้าที่ (ผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่ง) และผู้ที่มีอำนาจอย่างไม่เป็นทางการแต่เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับนับถือจากคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ในด้านความคิด (ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง) เป็นจุดเริ่มต้นที่นำไปสู่ความสำเร็จ เนื่องจากคนสำคัญนี้จะเป็นผู้กระตุ้นผู้อื่นให้เข้ามาร่วมกลุ่มได้ง่ายขึ้น ประการสำคัญคือคนสำคัญจะทำการเลือกผู้อื่นให้มาเข้าร่วมทำงานในกลุ่มที่สามารถปฏิบัติงานร่วมกันด้วยความราบรื่นจนสิ้นสุดโครงการได้

ขั้นที่ 2 *ขั้นการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในกลุ่ม* เมื่อได้คนสำคัญมาเข้าร่วมกลุ่มทำงานแล้ว คนสำคัญกลุ่มนี้จะเป็นผู้ที่ทำหน้าที่กระตุ้นให้เกิดความร่วมมือในกลุ่มอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องจนสิ้นสุดโครงการ ผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่งและผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองจะช่วยดูแลแจ้งข่าวการประชุม ติดตามการเข้าร่วมประชุมของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุมด้วยตัวเองทุกครั้ง

ขั้นที่ 3 *ขั้นการเข้าร่วมตัดสินใจ* เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมคนสำคัญให้เป็นที่ปรึกษา และร่วมวางแผนตัดสินใจในเรื่องต่างๆ แม้จะบางเรื่องซึ่งดูจะไม่สำคัญนัก แต่นั่นหมายถึงเป็นการมอบหมายความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานในโครงการให้เขาเป็นผู้ร่วมรับผิดชอบ ดังนั้นการดำเนินงานในขั้นต่อมาจะได้รับความร่วมมือจากคนสำคัญนี้ได้เป็นอย่างดี การเปิดโอกาสให้ผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่งและผู้ให้ความร่วมมือสองได้ช่วยเลือกสถานที่ วันเวลาในการประชุม ด้วยการขอคำปรึกษา จึงเท่ากับเป็นสัญญาผูกพันว่าจะร่วมมือกันดำเนินงานนั้นต่อไป

ขั้นที่ 4 *ขั้นการเข้าร่วมดำเนินการ* เมื่อมีการตัดสินใจร่วมในช่วงเริ่มต้น การร่วมมือในช่วงดำเนินการจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตามมา การอำนวยความสะดวกในการจัดประชุมของผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่ง และผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองในเรื่องต่างๆเมื่อมีการประชุม การติดตาม ผู้เข้าร่วมประชุมด้วยการโทรศัพท์ตามตัวผู้เข้าร่วมประชุมด้วยตนเอง การดูแลช่วยขยายความเป็นภาษาถิ่น การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลในกลุ่มที่สร้างสรรอย่างต่อเนื่องของผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองนั้น เหล่านี้คือตัวอย่างของการร่วมดำเนินการหลังจากการได้ร่วมตัดสินใจของผู้ให้ความร่วมมือทั้งสอง

ขั้นที่ 5 *ขั้นเข้าร่วมประเมินผล* เมื่อมีส่วนร่วมในการปฏิบัติในขั้นดำเนินการแล้ว ผู้เข้าร่วมคนสำคัญเริ่มมีมุมมอง และความคาดหวังในงานตามโครงการ ต้องการที่จะเห็นผลที่เกิดตามมาของโครงการ ในลักษณะเหมือนเป็นเจ้าของโครงการร่วมด้วย ดังนั้นจึงอยากให้โครงการนั้นสัมฤทธิ์ผล และสร้างความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นได้จริงและส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น การชี้แจงให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าร่วมปฏิบัติงานในโครงการให้กับผู้ที่ไม่มีส่วนเข้าร่วมในการดำเนินการ ที่ผ่านมาในการประชุมขอประชมติของผู้ให้ความร่วมมือคนที่หนึ่งและผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองแสดงให้เห็นถึงการเริ่มต้องการที่จะเห็นความเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการร่วมดำเนินการเข้าร่วมโครงการวิจัยมาตั้งแต่ต้น

ผลกระทบที่เกิดจากชุมชนร่วมมือในโครงการวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตร
“เศรษฐศาสตร์ระดับประถมศึกษาที่บ้านถวาย”

1. การเรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีพไม้แกะสลักที่เกิดจากการร่วมมือกันของชุมชน การเรียนรู้เกี่ยวกับงานอาชีพไม้แกะสลักที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้ให้ความร่วมมือเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาเนื่องจากมีลักษณะของการแลกเปลี่ยนความรู้ (knowledge sharing) ในกลุ่ม ซึ่งลักษณะของการแลกเปลี่ยนความรู้ที่เกิดขึ้นนี้มีหลายลักษณะ เช่น การเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกับสมาชิกการเรียนรู้จากสมาชิกรายกลุ่ม การเรียนรู้จากกลุ่มมายังสมาชิก และการเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกับผู้วิจัย

การที่ผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้าได้เข้ามามีส่วนร่วมกับโครงการวิจัยครั้งนี้เป็นการเปิดโอกาสให้ตนเองได้ร่วมเรียนรู้กับกลุ่ม ทั้งในฐานะผู้ให้ข้อมูล (information provider) ในฐานะผู้รับข้อมูล (information receiver) ในฐานะผู้ให้ความรู้ใหม่แก่กลุ่ม (new knowledge provider) และในฐานะผู้สร้างความรู้ขึ้นใหม่ในกลุ่ม (knowledge generator) สำหรับลักษณะของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับผู้ให้ความร่วมมือ มีดังนี้

1. การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นระหว่างสมาชิกด้วยกัน สามารถเกิดขึ้นในระหว่างที่รอการประชุม หรือนั่งคุยกันคนนั่งประชุมอยู่ข้างๆ ลักษณะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนี้เป็นการเรียนรู้ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ผู้ให้ความร่วมมือคนหนึ่งพูดถึงการเรียนรู้ในลักษณะเช่นนี้ว่า

แลกเปลี่ยนความรู้กัน บางทีอย่างผมคุยกับพี่ ผมคุยเรื่องลิขสิทธิ์ อันนี้เราเป็นของเราเองในกลุ่มเล็ก (บันทึกภาคสนาม, 27 เมษายน 2547)

2. การเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกับกลุ่ม (สมาชิกให้ความรู้กับกลุ่ม) มักเป็นการให้ความรู้ใหม่แก่กลุ่มเกิดขึ้นตลอด ทั้งนี้เนื่องจากผู้ให้ความร่วมมือคนที่สองเป็นผู้ที่มีพื้นความรู้ทางด้านการบริหารจัดการจึงได้ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ความรู้ใหม่ (new knowledge provider) แก่กลุ่มตลอดเวลา ตัวอย่างเช่น

วันก่อนจะได้เชิญเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมฯ บอกว่าชาวบ้านขาดความรู้เรื่องการออกแบบ การจัดการ จะช่วยเหลือได้อย่างไรบ้าง เขาบอกให้ผมทำ package เอาไว้ให้เลยว่าสัปดาห์ไหนต้องการให้เขาพูดเรื่องอะไรบ้าง แล้วให้เราไปติดต่อเขามาได้ (สนทนากลุ่ม 27 มีนาคม 2546)

เวลาเราผลิตสินค้าเราต้องดูหลายอย่าง เช่นตู้คอนเทนเนอร์กว้างยาว 2 เมตร จะทำยังไง เราควรต้องออกแบบงานให้เข้ากับขนาดตู้คอนเทนเนอร์ จะได้ไม่เหลือที่ว่างเยอะ (สนทนากลุ่ม 27 มีนาคม 2546)

แลกเปลี่ยนเป็นลักษณะของ supply chain เช่นเรามีสินค้าสำเร็จรูป เราเอาไว้ที่ร้านเดียว เรามีโอกาสขายน้อย เราช่วยเหลือกันเหมือนว่าเรามีสิบริ่ร้าน เราอาจจะขายร้านอื่นก็เท่ากับว่าเรามีสิบริ่ร้าน (สนทนากลุ่ม 27 มีนาคม 2546)

3. การเรียนรู้ระหว่างกลุ่มกับสมาชิก (กลุ่มให้ความรู้กับสมาชิก) เป็นการได้เรียนรู้กับกลุ่มอย่างต่อเนื่องทำให้ผู้ให้ความร่วมมือคนอื่น(ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ห้า และผู้ให้ความร่วมมือคนที่หก) ถึงกับขอให้ผู้วิจัยช่วยจัดการประชุมเพื่อให้ความรู้กับกลุ่มเด็กวัยรุ่นในเรื่องธุรกิจที่เกี่ยวข้องให้แก่ลูกหลานของตนต่อมา เนื่องจากเรียนรู้ถึงประโยชน์ที่จะได้รับการเรียนรู้เศรษฐศาสตร์ ตัวอย่างเช่น

เราบอกตามตรงว่าเราไม่มีความรู้เรื่องพวกนี้ (การหาข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึก หรือแนวโน้มตลาด และ ลูกค้าในเว็บไซต์ เช่นปีหน้าญี่ปุ่นของสีโทนไหน อาริ๊บชอบอะไร ไม่เอาตัวไหน) อยากให้มีการสอนให้กับชาวบ้านคนอื่นๆและเด็กรุ่นใหม่ให้ทำเป็น (สนทนากลุ่ม 27 มีนาคม 2546)

การเรียนรู้ที่เกิดจากกลุ่มและส่งไปยังสมาชิกมีตัวอย่างให้เห็นได้เช่นกัน ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง สามารถเชื่อมโยงจากข้อมูลที่ได้จากกลุ่ม แล้วนำเสนอความคิดใหม่ที่เกิดจากการเรียนรู้ในกลุ่มไว้หลายเรื่องดังนี้

มันต้องเริ่มที่ว่าเรามีศูนย์เป็น Visitor Center ก่อน แล้วเอามา link อะไรเข้ากัน ให้หมด ข้อมูลที่ได้เราสามารถแพร่กระจายให้กับท้องถิ่น เช่นปีหน้าญี่ปุ่นชอบโทน โหนด ยุโรปชอบโทนไหน ความรู้สึก หรือ trend ของเขา (สนทนากลุ่ม 27 มีนาคม 2546)

ขอทำเป็นเว็บไซต์ “Bann Thawai.com” ที่เคยมีมาก่อนไม่ใช่ของบ้านถวาย เราอยากจะทำเป็น e-commerce แยกประเภทสินค้า จะได้สอดคล้องกับระบบ สินค้าที่เราจัด เช่นกลุ่มจักสาน อะไรออกมา เราอาจแบ่งเป็นระบบใหญ่ แล้วจะ จะค้าขาย เช่นเมื่อเขาออเดอร์มา 1,000 ชิ้น เราจะแบ่งไปเลยคุณภาพและ ตัวอย่างอย่างนี้ (สนทนากลุ่ม 27 มีนาคม 2546)

4. การเรียนรู้ระหว่างสมาชิกกับผู้วิจัย ผู้ให้ความร่วมมือยังมองเห็นว่าการเรียนรู้ของเขา เกิดจากการแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้วิจัย

ข้อมูลตรงนี้ (เกี่ยวกับความต้องการสินค้าในตลาด) เขามี แต่พวกเราเข้าไม่ถึงใน ส่วนของกรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงอุตสาหกรรม นอกจากเราจะไปหาเขา เอง แต่จะมองกลับมาที่ตลาดตรงนี้ อย่างที่อาจารย์(ผู้วิจัย)ว่าเราไม่ต้องขนของ ออกไปบุกข้างนอกเพราะมีลูกค้าอยู่แล้ว (สนทนากลุ่ม 20 ธันวาคม 2545)

เราทำงานไม้แกะสลักมา เริ่มต้นมาเราไม่มีความรู้ในเรื่องค้าขายมาก่อน เราเรียนด้วยตัวเอง ลองผิดลองถูกมาเรื่อยๆ อาจารย์อมรรัตน์ก็ได้มาศึกษา ใน หมู่บ้านเรา มาพักมาอยู่ แล้วนำเอาเรื่องที่เราเห็นหรือที่เราคุยไว้ให้ฟังหลาย ครั้ง มีการคุยเป็นกลุ่มก็หลายครั้ง เราพูดเล่าจากประสบการณ์ของพวกเขา แล้วมาทำเป็นหลักสูตรให้กับบ้านเรา เมื่อจะมีการสอนเศรษฐศาสตร์ให้เรา ได้รู้เรื่อง เข้าใจในเรื่องการค้าการขายกันตั้งแต่ยังเด็ก จะได้ประโยชน์กับ ท้องถิ่นบ้านถวาย เราไม่ต้องลองผิดลองถูกอีก ผมเองก็ไม่รู้ว่าเศรษฐศาสตร์ เป็นยังไง รู้แต่ว่าจะขายยังไงให้ขายกันได้แน่ๆ แล้วคนซื้อเขาก็ยังอยากมา ซื้อของกับเราอีกเรื่อยๆ อย่างนี้ใช่เศรษฐศาสตร์หรือไม่ ผมว่ามันเกิด ประโยชน์กับบ้านเรา (ประชุมประชาคมติ 11 กรกฎาคม 2547)

รวมถึงข้อมูลที่ได้รับจากอาจารย์(ผู้วิจัย)เราก็นำเอาความคิดมาประกอบการนำเสนอ เป็นความคิด เป็นโครงการเพื่อให้ท้องถิ่นเจริญขึ้น อย่างเช่นอาจารย์มาตริงนี้ ได้ หลักสูตรเศรษฐศาสตร์ให้กับเด็ก การสอนทำให้เด็กได้เริ่มต้นคิด ถ้าอาจารย์มาอีก รอบ เด็กรุ่น 14-15 ปี ได้รับการอบรมให้รู้เกี่ยวกับเรื่องของท้องถิ่น มันไม่ขาดช่วง (ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง: สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2547)

2. ความสัมพันธ์ด้านประกอบอาชีพไม้แกะสลักของชุมชนในฐานะเจ้าของอาชีพ

ลักษณะความสัมพันธ์ใหม่ที่เกิดขึ้นในกลุ่มผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้าชาวบ้านถวายเป็นแต่เดิมก่อนการเข้าร่วมงานในโครงการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรเศรษฐศาสตร์ท้องถิ่นแล้ว ในสองลักษณะ ได้แก่ 1) ความสัมพันธ์ทางการปฏิบัติหน้าที่ในชุมชน และ 2) ความสัมพันธ์กันฉันท์เครือญาติของกลุ่มผู้ให้ความร่วมมือ ความสัมพันธ์ทางการปฏิบัติหน้าที่ในชุมชนที่กล่าวถึงคือผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้า คนมีตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารร้านค้าสองฝั่งคลอง และได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างแข็งขันในตำแหน่งติดต่อกันมาเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 5 ปี ตามที่ได้กล่าวถึงแล้ว การทำงานในตำแหน่งต่างๆดังกล่าว เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้าคนได้มีโอกาสมาใกล้ชิดกันอย่างกันอย่างต่อเนื่องมาอันเนื่องมาจากกิจกรรมในหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ สำหรับความสัมพันธ์อีกด้านหนึ่งได้แก่ ความสัมพันธ์กันฉันท์เครือญาติในกลุ่มผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้า ลักษณะที่เป็นพี่เป็นน้องกัน รวมทั้งเป็นเขยสะใภ้กัน ทำให้ผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้ามีความรู้สึกที่ผูกพันกันเองในกลุ่มมากขึ้น ไม่รู้สึกแปลกหน้า เพราะความคุ้นเคยกันมาก่อนเข้าร่วมโครงการวิจัย

สำหรับความสัมพันธ์ที่เพิ่มขึ้นมาอีกด้านหนึ่งในกลุ่มขณะนี้คือ ความสัมพันธ์ทางการประกอบอาชีพไม้แกะสลัก ในฐานะเจ้าของอาชีพงานไม้แกะสลักที่เริ่มมองอนาคตของงานอาชีพไม้แกะสลักในท้องถิ่นร่วมกัน การร่วมมือกันแสดงความคิดเห็นและมุมมองของตนเองในกลุ่มในโครงการวิจัยฉบับนี้ ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของการประกอบอาชีพ การร่วมมือในลักษณะของการจัดเวทีเพื่อแสดงความคิดเห็นแก่กลุ่ม แล้วนำความรู้ที่ได้นี้ไปใช้ประโยชน์ในการจัดการศึกษาท้องถิ่นและการเรียนรู้ของผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้าที่เกิดขึ้นในระหว่างร่วมโครงการวิจัยน่าจะเชื่อมความสัมพันธ์ให้กับกลุ่มให้มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเชื่อว่าแม้โครงการวิจัยได้สิ้นสุดไปแล้ว เป็นที่แน่นอนว่าชาวบ้านทั้งเก้าก็ยังคงรวมกลุ่มกัน และทำงานร่วมกันอยู่ ลักษณะเช่นนี้จะเอื้อประโยชน์ให้กับชาวบ้านในการติดตามผลการดำเนินงานของกลุ่มตามโครงการวิจัยที่ได้ร่วมมือกัน

ทำงานมาว่าจะเกิดผลต่อพฤติกรรมของคนในท้องถิ่นทั้งเด็กนักเรียน ครู และชุมชนอย่างไรบ้าง การรวมกลุ่มของผู้ให้ความร่วมมือทั้งเก้าในโครงการวิจัยนี้จึงแตกต่างกว่าการรวมกลุ่มเฉพาะกิจของคณะทำงานบางกลุ่มซึ่งมักจะแยกย้ายและเลิกรากันไปหลังสิ้นสุดโครงการ

3. การได้มีโอกาสร่วมวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชนอย่างเต็มที่และอย่างเท่าเทียมกันในชุมชนเพื่อนำผลไปใช้ในการสร้างหลักสูตรการศึกษา

การร่วมมือของชุมชนอย่างเต็มที่ในการร่วมแสดงความคิดเห็นในลักษณะกลุ่มในโครงการวิจัยครั้งนี้ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้ร่วมวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนอย่างเต็มที่และอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งช่วยให้การเข้าร่วมมือกันของชาวบ้านในการจัดการเรียนการสอนหรือสร้างหลักสูตรให้กับท้องถิ่น ชาวบ้านสามารถแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพที่เป็นจริงของการประกอบอาชีพงานไม้แกะสลักในท้องถิ่นที่ส่งผลให้ผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาเนื้อหาความรู้ในหลักสูตรในขั้นต่อมา นับเป็นรูปแบบของการเข้าร่วมการจัดการศึกษาของชาวบ้านซึ่งต่างจากการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนในลักษณะแบบการมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนในลักษณะของการเป็นวิทยากรรับเชิญมาสาธิตการทำไม้แกะสลัก หรือการมาร่วมนั่งรับฟังนโยบายของโรงเรียนที่ขอให้ชาวบ้านช่วยเหลืองานโรงเรียนในด้านต่างๆทั้งทางด้านแรงงานและทุนทรัพย์อย่างที่เคยปฏิบัติติดต่อกันมา

4. การเข้าใจตนเองและเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพไม้แกะสลักในท้องถิ่น

การได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมของผู้ให้ความร่วมมือสี่ครั้ง เป็นการจัดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ของผู้ให้ความร่วมมือชาวบ้านถวายทั้งเก้าซึ่งพบว่าก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มผู้ให้ความร่วมมือในด้านความเข้าใจตนเองและเห็นคุณค่าของชุมชนในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1. ด้านทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพทำงานไม้แกะสลักที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล ในการประชุมครั้งแรกพบว่าผู้ให้ความร่วมมือบางคนสามารถเปลี่ยนทัศนคติของตนเกี่ยวกับการทำงานไม้แกะสลักได้ ตัวอย่างเช่น ผู้ให้ความร่วมมือคนที่หกตอนต้นของการประชุมไม่แสดงความสนใจเกี่ยวกับการให้ลูกหลานได้เรียนรู้เกี่ยวกับงานแกะสลัก กล่าวว่า " เด็กในวัยเรียนไม่มีเวลามาฝึกแกะ เดี่ยวนี้พ่อแม่มีปัญญาส่งให้เรียนเลยเรียนไปข้างหน้า ข้างหลังเลยไม่มีใครเรียนแกะ " ส่วนตอนช่วงท้าย กล่าวว่า " เราอยากให้เขาเรียน "

2. *ด้านการยอมรับปัญหาที่เกิดจากการประกอบอาชีพไม้แกะสลักร่วมกันในกลุ่ม* ในการประชุมครั้งที่หนึ่ง การยอมรับปัญหาเกี่ยวกับการทำงานไม้แกะสลักของกลุ่มผู้ร่วมประชุมในเรื่อง "การขาดแคลนไม้" เปลี่ยนจากช่วงแรกของการประชุมมาก ในช่วงแรกผู้ร่วมประชุมส่วนใหญ่เมื่อพูดถึงเรื่องไม้ มักไม่มีใครพูดด้วย ปฏิเสธในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้ความร่วมมือคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้นำกลุ่ม เมื่อผู้วิจัยถามว่ามีปัญหาเรื่องวัตถุดิบหรือไม่ จะตอบทันทีว่า "(ไม้) ยังมีอยู่ตลอด" ในตอนหลังกลุ่มผู้ร่วมประชุมเริ่มยอมรับในเรื่องขาดแคลนไม้มากขึ้น และยังมีการพูดเสริมว่ามีการเอาไม้ลำไยมาทำเป็น "หุ่น" แทนไม้เนื้อแข็งที่ใช้อยู่เดิม เช่น ไม้สัก ไม้ฉำฉา และผู้ร่วมประชุมคนที่สามยังได้เชิญชวนให้มีการปลูกป่าทดแทนขึ้น เป็นต้น

3. *ด้านภวระหนักถึงสภาพปัญหาในการประกอบอาชีพไม้แกะสลักในชุมชน* ผู้เข้าร่วมประชุมตระหนักถึงการรวมตัวกันทำงานเพื่อส่วนรวมในการแก้ปัญหาในท้องถิ่นมีให้เห็นมากขึ้น ตัวอย่างเช่น ในเรื่องสภาพการแข่งขันกันขายสินค้าในท้องถิ่นที่ทุกคนทราบดีว่ามีเพิ่มมากขึ้นมากในระยะหลัง กลุ่มผู้ให้ความร่วมมือได้นำเสนอทางออกให้กับท้องถิ่นด้วยการเสนอให้มีการจัดกลุ่มดูแลผลประโยชน์ในกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจไม้แกะสลักประเภทเดียวกัน เช่น ในกลุ่มงานแกะ หรือกลุ่มงานสาน เพื่อดูแลผลประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่ม นอกจากนี้มีการนำเสนอเรื่องการจัดให้มีการจัดคอร์สสอนงานแกะสลักไม้ให้กับผู้สนใจหรือนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความน่าสนใจให้กับตลาดท้องถิ่น เป็นต้น

4. *ด้านสร้างศักยภาพแก่ชุมชนไม้แกะสลัก* ด้วยการให้ความสำคัญกับสิ่งต่อไปนี้

1. ให้คุณค่าในการปลูกฝังความนิยมท้องถิ่นให้กับเด็กรุ่นใหม่ ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากข้อมูลต่อไปนี้

เราจะวางพื้นฐาน รากฐานของเราว่าให้มีความรักในท้องถิ่น มีความรัก
ในอาชีพ มีความภูมิใจในหมู่บ้านถวายเป็นแล้ว .. พวกนี้จะสืบรุ่นหลังตลอดไป
มีแรงบันดาลใจ (ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สาม: สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2547)

เขาวนเขาจะเริ่มมองแล้วว่า ทำไมรัฐมนตรีสามคนถึงมาที่หมู่บ้านถวายเป็น
ทำไมสถาบันทางการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงสถาบันการศึกษา
ในท้องถิ่น (เช่นมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงเรียนมงฟอร์ต โรงเรียนเรยีนา ฯลฯ) มาสนใจบ้านถวาย เริ่มมีจุดเปลี่ยนที่ดีขึ้น (ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง : สัมภาษณ์, 26
เมษายน 2547))

เขาจะเริ่มมองแล้วว่า ทำไมรัฐมนตรีสามคนถึงมาที่หมู่บ้านถวาย ทำไมสถาบันทาง
การศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น (เช่น
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงเรียนมงฟอร์ต โรงเรียนเรยีนา ฯลฯ) มาสนใจบ้านถวาย
เริ่มมีจุดเปลี่ยนที่ดีขึ้น (ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง : สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2547))

2. ให้คุณค่าของการใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งสามารถ
พิจารณาได้จากข้อมูลต่อไปนี้

คนเริ่มรักท้องถิ่น เริ่มเห็นความสำคัญ แรงบันดาลใจ แล้วก็เป็นการศึกษาท้องถิ่น
ที่เริ่มมีจุดเปลี่ยนที่ดีขึ้นทำให้คนเริ่มรักท้องถิ่น
(ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง: สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2547)

การสอนทำให้เด็กได้เริ่มต้นคิด ถ้าอาจารย์มาอีกรอบเด็กรุ่น 14-15 ปี ได้รับการอบรม
ให้รู้เกี่ยวกับเรื่องของท้องถิ่น มันจะไม่ขาดช่วง
(ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง: สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2547))

ต้องการให้คนทั้งสามรุ่นได้เรียนต่อกัน รุ่นใหญ่(รุ่นพ่อแม่)คือพวกเรา รุ่นกลาง (รุ่น
ลูกอายุ 15-18 ปีที่จะรับช่วงธุรกิจต่อจากพ่อแม่) และรุ่นเล็ก (เด็กที่กำลังเรียนอยู่ใน
ชั้นประถมศึกษาในโรงเรียน)ได้รู้เกี่ยวกับเรื่องการค้าขายไม้แกะสลักที่ต่อเนื่องกัน
ระหว่างรุ่น จะได้เข้าใจและหันมาสนใจอาชีพงานไม้แกะสลักที่พวกเราทำกันอยู่อย่าง
เชื่อมต่อกัน (ผู้ให้ความร่วมมือคนที่ห้า: สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2547)

ส่วนหนึ่งที่ว่ารัฐบาลและสถาบันภาคการศึกษาเห็นความสำคัญของชุมชนตรงนี้ ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาในเรื่องของท้องถิ่น สอนให้กับเด็กรุ่นใหม่เพื่อจะ ได้เกิดการพัฒนายั่งยืนให้กับระบบเศรษฐกิจศาสตร์ของชุมชนและของประเทศ ในระยะยาว และในวงกว้าง การได้หลักสูตรเศรษฐกิจศาสตร์ให้กับเด็ก การสอน ทำให้เด็กได้เริ่มต้นคิด ถ้ามาอีกรอบเด็กรุ่น 14-15 ปี ได้รับการอบรมให้ รู้เกี่ยวกับเรื่องท้องถิ่น มันไม่ขาดช่วง (ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง: สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2547)

ส่วนตัวผมคิดว่าเป็นฐานของเด็กที่จะส่งเสริมแหล่งธุรกิจในชุมชน เพื่อให้รู้เขารู้เราใน การค้าขาย เพื่อใช้เป็นหลักสูตรคั้นหนึ่งที่ได้เด็กและผู้ใหญ่ต้องรู้ ไม่ใช่รู้แต่เรื่องค้าขาย แต่เศรษฐกิจศาสตร์เป็นเรื่องละเอียดอ่อน ในการค้าขาย ทั้งรูปแบบและการเจรจา ซื้อขาย (ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง: สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2547)

3. ให้คุณค่าของการร่วมคิดร่วมทำในเรื่องของชุมชน ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากข้อมูล
ต่อไปนี้

ทำให้คนในพื้นที่ปัจจุบันได้รวมกันถึง 9-10 คน มาประชุมกันให้เปิด ความคิด ใจเดียว เปิดวิสัยทัศน์ร่วมกันว่าปัจจุบันบ้านเราเปลี่ยนมาเป็นยังไง (ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง: สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2547)

การได้มีข้อมูลที่ได้รับจากอาจารย์ (ผู้วิจัย) เราก็นำเอาความคิดมาประกอบการ นำเสนอเป็นความคิดของเราทำเป็นโครงการเพื่อสร้างท้องถิ่นให้เจริญขึ้น อย่าง เช่นอาจารย์มาตรงนี้เราจะได้หลักสูตรเศรษฐกิจศาสตร์ให้กับเด็กของเราในชุมชน (ผู้ให้ความร่วมมือคนที่สอง: สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2547)